

У той же час події світової фінансової кризи показали необхідність мати у своєму розпорядженні певний глобальний актив, для якого відсутні проблеми довіри і визнання, що пов'язано із відносинами боргу в разі формування резервів у іноземній валюті. Саме таким активом продовжує нині виступати золото і саме тому центральні банки зберігають його як важливий компонент офіційних золотовалютних резервів, що пов'язано не лише із історичною традицією, але і обумовлено двома важливими причинами: по-перше, золотий запас усе ще може виконувати роль антикризового резерву і страхового фонду для отримання у разі необхідності міжнародних платіжних засобів у формі вільно конвертованих валют шляхом продажу золота на відповідних спеціалізованих ринках; по-друге, золотий запас може використовуватись в якості застави для отримання зовнішніх кредитів в іноземній валюті.

У зв'язку із тим, що золото можна в будь-який момент використати як засіб отримання вільноконвертованої валюти, то більші запаси золота означають більшу економічну незалежність країни і фінансову стійкість країни. Ці якісні характеристики нині, на жаль, не притаманні вітчизняній практиці формування і управління офіційними золотовалютними резервами України (табл. 2).

Таблиця 2

Міжнародні резерви НБУ станом на 1 жовтня 2018 р.

Компоненти резервів	Сума, млн. дол. США	Частка, %
Офіційні резервні активи всього	16 637,69	100
1. Резерви в іноземній валюті, в т.ч.:	15 402,62	92,58
А) Цінні папери	13 474,75	80,99
Б) Валюта та депозити, в т.ч.:	1 927,87	11,59
- в інших центральних банках, БМР та МВФ	584,17	3,51
- в банках, що мають головний офіс поза межами країни	1 343,70	8,08
2. Резервна позиція в МВФ	0,34	0,00
3. Спеціальні права запозичення	297,14	1,78
4. Золото	937,59	5,64

Як видно із наведених у таблиці 2 даних, золото складає порівняно незначну частку у загальній структурі міжнародних резервів НБУ, що пов'язано із хронічним дефіцитом платіжного балансу та перманентною потребою у валютних коштах для покриття його дефіциту, а також проведення валютних інтервенцій на міжбанківському ринку з метою стабілізації курсу національної грошової одиниці, хоча в останній період часу ефективність даних дій НБУ з огляду на курсову динаміку викликає великі сумніви.

Олеся ДЕМЧУК

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Сороківська З.К.

ВАЛЮТНА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРИРОДНИЙ ШЛЯХ ЧИ ЗАПІЗНІЛІ ЗАХОДИ?

Для України підписання Угоди про асоціацію з ЄС є важливою і необхідною умовою для забезпечення її подальшої інтеграції в глобальний економічний та

фінансовий простір. При цьому, успішність процесу інтеграції України у світове співтовариство залежить від швидкості адаптації її монетарної політики до стандартів європейських країн. Наслідком такої адаптації є реалізація режиму інфляційного таргетування, ефективність якого залежить від лібералізації вітчизняного механізму валютного регулювання [1].

У сучасній економічній літературі проблеми монетарної політики та валютного регулювання є предметом активних наукових досліджень таких відомих учених як: А. Гальчинський, В. Геєць, М. Єршов, В. Козюк, С. Кораблін, Т. Кричевська, А. Кузнєцов, С. Моїсеєв, А. Петрик, С. Шумська та інші [1].

Зміна пріоритету грошово-кредитної політики Національного банку України (НБУ), який ґрунтується на реалізації режиму інфляційного таргетування, обумовлює перехід до гнучкого курсоутворення гривні, що передбачає його формування на основі попиту і пропозиції на валютному ринку. Варто зазначити, що однією з основних умов переходу до гнучкості курсоутворення гривні та запорукою успіху є лібералізація механізму валютного регулювання

Першим і головним кроком у переході України до ліберального валютного законодавства стала відмова від де-факто фіксації курсу гривні на початку 2015 р. На жаль, як і у багатьох інших країнах світу, такий перехід відбувся в умовах кризи та супроводжувався девальвацією курсу гривні. Тиск на обмінний курс було посилено фактором активних воєнних дій дій на Сході України та втратою ключових ринків збуту вітчизняних товарів [2].

Стабілізація макрофінансової ситуації на ринку та накопичення достатнього обсягу міжнародних резервів НБУ дає змогу здійснювати подальші кроки у лібералізації операцій із капіталом. Безпосереднє зняття або пом'якшення обмежувальних заходів, які були запроваджені у період кризи 2014–2015 рр., відбувається згідно з узгодженою з МВФ дорожньою картою, а також відповідно до Концепції нового валютного регулювання, оприлюдненої у грудні 2016 р. – після досягнення необхідних для здійснення цих кроків макроекономічних передумов [2].

У такий спосіб було поступово лібералізовано обмеження на зняття іноземної готівки з рахунків у банках, пом'якшено вимоги щодо обов'язкового продажу валютних надходжень та обмеження на купівлю валюти банками у валютну позицію, призначених для купівлі іноземної валюти, збільшено строки надходження валютної виручки та авансових платежів за імпортними контрактами, запроваджено спрощену процедуру отримання ліцензій на розміщення коштів і здійснення інвестицій за кордоном.

На доручення Національної ради реформ Національний банк також запровадив спрощений порядок ліцензування операцій фізичних осіб із розміщення коштів за кордоном та інвестування в іноземні активи. Зокрема, з лютого 2017 р. обсяг операцій, що підлягають індивідуальному ліцензуванню, було звужено до пов'язаних із перерахуванням коштів із України [4].

У червні 2018 р. парламент ухвалив закон про лібералізацію валютної політики. Там закладено багато прогресивних норм як для бізнесу, так і для населення: тепер вони зможуть спокійно купувати акції іноземних компаній, відкривати рахунки в банках інших країн. Але як завжди, є і мінуси, та й інструменти впливу на валютний ринок у НБУ залишаються.

Розроблений Нацбанком документ покликаний сприяти лібералізації валютного ринку, а саме спростити процес здійснення валютних розрахунків і запровадити принцип "дозволено все, що не заборонено" [3].

Серед основних кроків щодо лібералізації валютного ринку можна виділити такі: скасування індивідуальних ліцензій на валютні операції, що спричинить за собою можливість вільного прозорого інвестування без особливих дозвільних процедур за кордон, наприклад для купівлі нерухомості, корпоративних прав, цінних паперів. Залишається всього два типи ліцензій на операції з валютою: банківська (зокрема валютна) – для банків і валютна – для небанківських установ (обмінні пункти). Скасування граничного 180-денного строку розрахунків за зовнішньоекономічними операціями і санкцій, які впливають із цього, в розмірі 100% від суми операції, що повинно істотно спростити ведення бізнесу на підставі зовнішньоекономічних контрактів. Зняття валютного контролю для операцій, які не перевищують 150 тис. грн. [3].

Важливим моментом є скасування обмеження в 180 днів розрахунків за експортно-імпортними операціями, через що раніше контролюючі органи могли блокувати роботу компаній-порушників цієї норми. Разом з тим, Національний банк України та Державна фіскальна служба, як і раніше, будуть мати право вимагати у юридичних осіб всі документи, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю.

Варто зазначити, що все вище сказане стосується також і населення, яке зможе купувати-продавати валюту і переводити валюту на суму до 150 тис. грн. А в перспективі валютний контроль буде скасовано за операціями до 300 тис. грн. [3]. Крім того закон має підвищити інвестиційну привабливість країни, а у Нацбанку сподіваються на приплив іноземних інвестицій.

Проте, незважаючи на лібералізацію, Національний банк залишив за собою право установлювати тимчасові обмеження в ручному режимі при виникненні кризових ситуацій до 6 місяців (із можливістю їх продовження). При наявності ознак кризи Національний банк України зможе запровадити відповідні заходи захисту. Тобто функції "ручного контролю" з величезними повноваженнями у нього все одно залишаються [3].

Отже, валютне регулювання в Україні потрібно лібералізувати, запровадивши вільний рух капіталу. Це необхідно для кращої реалізації експортного потенціалу та покращення інвестиційної привабливості країни, а також як частина зобов'язань України у рамках Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом.

Література:

1. Береславська О. І. Лібералізація механізму валютного регулювання в Україні / О. І. Береславська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог : Вид-во НУ«ОА», вересень 2016. – № 2(30). – С. 43–50.

2. Валютна лібералізація в Україні: що швидше, то краще? [Електронний ресурс]. - К. – 2017. – Режим доступу: <https://dt.ua/macrolevel/valyutna-liberalizaciya-v-ukrayini-scho-shvidshe-to-krasche-270306.html>

3. Закон "Про валюту": Плюси і мінуси валютної лібералізації [Електронний ресурс]. - К. – 2017. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/zakon-pro-valiutu-plusy-i-minusy-valiutnoi-liberalizatsii-451502.html>

4. Лібералізація валютного контролю – це вимога часу і зобов'язання України у рамках Угоди про Асоціацію – експерти [Електронний ресурс]. - К. – 2017. – Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/57478-usaid-lev-currency>.

5. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія/ О.В. Дзюблюк, В.В. Корнеєв, В.І. Міщенко та ін.; за ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2017. – 298 с.

6. Сороківська З.К. Зарубіжний досвід реалізації валютної політики в контексті забезпечення макроекономічної стабільності/З.К. Сороківська// Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє: Щорічник. – Випуск 18/ За заг. ред. М.В. Лазаровича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 212 с. – С. 144-154.

Аліна ДЕМ'ЯН

студентка факультету обліку і аудиту

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О. Л.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ГРОШОВИХ АГРЕГАТІВ В УКРАЇНІ

Стабільне функціонування грошей у структурі грошового обороту забезпечується певною кількістю грошей. Розмір цієї величини є важливою характеристикою стану грошового обороту і ринкової кон'юнктури в країні, а безпосередньо зміни кількості грошей в обігу впливають на інтенсивність обороту грошей, формування платоспроможного попиту. Стан грошового обігу розкривається системою кількісних показників, які характеризують збалансованість обсягу та структури грошової маси в країні [1].

Структура грошової маси розкривається через грошові агрегати, які різняться за ступенем ліквідності та дозволяють визначити ступінь її розвитку та визначити шляхи стабілізації. Динаміка грошових агрегатів України за 2007-2017 рр. наведена в табл. 1 (розраховано на основі даних монетарного огляду НБУ [2]) (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка грошових агрегатів в Україні за період 2007-2017 р.р.

Рік	Показники, млн. грн.				Темпи зростання/зниження до попереднього року, %			
	М0	М1	М2	М3	М0	М1	М2	М3
2007	336156	391272	181665	111119	147,92	150,83	147,37	139,27
2008	515727	512527	225127	154759	133,55	130,99	123,92	148,19
2009	487298	484772	233748	157029	94,49	94,58	103,83	139,27
2010	597872	596841	289894	182990	122,69	123,12	124,02	101,47
2011	685515	681801	311047	192665	114,66	113,23	107,30	116,53
2012	773199	771126	323225	203245	112,79	113,10	103,92	105,29
2013	908994	906236	383821	237777	117,56	117,52	118,75	105,49
2014	956728	9555349	435475	282947	105,25	105,42	113,46	116,99
2015	1102700	993812	472217	282673	103,90	104,03	108,44	99,90
2016	1208859	1102391	529928	314392	110,93	110,93	112,22	111,22
2017	1208859	1208557	601631	332456	109,63	109,63	113,53	105,77

Результати аналізу динаміки всіх показників демонструють:

- їх зростання, хоча воно і має нерівномірний характер, не спостерігається певної закономірної тенденції в темпах зростання;

- рівномірне підвищення агрегатів відбувалося в 2007, 2013 та 2016 роках, в інші періоди зміна агрегатів була асиметричною, так, наприклад, в 2008 році на тлі значного зростання готівкової маси зростання коштів на поточних рахунках відбувалося значно повільніше, а в 2011 році навпаки більш виражена тенденція до заощадження з огляду найбільш швидкі темпи зростання агрегатів М2 та М3;